

ننڊپڻ جي شادين جي روڪڻ بابت ڪتابچو

Manual on Prevention of Early Marriage

Funded by: **Oxfam Novib**
Implementation by:
**Association for Water, Applied Education & Renewable
Energy (AWARE)**

فهرست

سيريال نمبر	موضوع	صفحو نمبر
1.	شاديء مان ڇا مراد آهي؟	2
2.	شاديء جي سماجي حيثيت	2
3.	شاديء جا حق ۽ انهن جي وضاحت	3
4.	نڪاح نامون	4
5.	ننڍي عمر جي شادي / ڪارڻ ۽ نقصان	4
6.	شاديء بابت حق ۽ انهن جي وضاحت ڪرڻ (سرگرمي)	5
7.	ننڍي عمر جي شادي لاءِ قانوني سزا	6
8.	شاديء متعلق رسم ۽ رواج جو حقن ۽ قانون جي پيٽ ۾ جائزو وٺڻ	7
9.	معاشري ۾ شاديء متعلق رسم رواج جو جائزو وٺڻ	7
10.	شادين جا روايتي قسم	8
11.	خوشگوار ازدواجي زندگي گذارڻ جا پنج قدر	9

شادي مان ڇا مراد آهي؟

شادي اهو پاڪيزه رشتو آهي جنهن سان معاشري ۾ هڪ نئين خاندان جو بنياد وجود ۾ اچي ٿو ۽ شادي هڪ پرسڪون گهراڻي جو قيام عمل ۾ آڻڻ جو سبب بڻجي ٿي. والدين جي سڀ کان وڏي ذميواري پنهنجي اولاد (چوڪرين ۽ چوڪرن) جي صحيح وقت تي گهرجن موجب شادي ڪرائڻ هوندي آهي. شادي زال ۽ مڙس کي سماجي ۽ مذهبي طور گڏجي زندگيءَ گذارڻ جو نانءُ آهي جيڪو روحاني ۽ ذهني تسڪين جو سبب پڻ آهي. شادي هڪ خاندان جو بنياد پڻ رکي ٿي. اهڙي فيصلي ڪرڻ وقت عقل ۽ حواس جو هجڻ تمام گهڻو ضروري آهي. شادي کانپوءِ مرد ۽ عورت خاندان جا ذميوار فرد ليکيا ويندا آهن ۽ سندن خاندان جي هر فيصلائي عمل ۾ سندن شرڪتداري يقيني بڻجي ويندي آهي. والدين پاران اولاد کي اهو حق ملڻ گهرجي ته اهي شادي ڪرڻ واري فيصلا ۾ پنهنجي راءِ جو اظهار ڪري سگهن. زبردستيءَ يا اولاد جي رضامندي کان سواءِ شادي انيڪ مسئلن جو سبب به بڻجي ويندي آهي.

شادي جي سماجي اهميت:

شادي ٻن انسانن مرد ۽ عورت جو ازدواجي رشتي ۾ ٻڌجڻ جو هڪ سماجي اعلان هوندو آهي ۽ شادي سماجي حوالي سان ٻن انسانن سان گڏوگڏ ٻن خاندانن جي ميلاپ جو پڻ سبب بڻجي ٿي ۽ سماجي حوالي سان ٻنهي خاندانن ۾ جڙيل هي رشتو عزت، احترام، وقار، خوشي ۽ خوشحالي جي ضمانت آهي. پاڪستان جا ماڻهو هي سماجي ذميواري پنهنجي مخصوص ثقافت، مذهبي رهنمائي ۽ آئيني توڙي قانوني حدن جي مطابق ادا ڪندا

آهن. ٻنهي خاندانن جي ڀائين (مردن ۽ عورتن) تي اها سماجي ذميواري عائد ٿئي ٿي ته اهي ٻئي خاندان هڪ ٻئي جي ريتن ۽ رسمن جو حصو بڻجن توڙي جو غمن ۽ خوشين ۾ هڪ ٻئي جا شريڪ رهن. ائين ڪرڻ سان نه صرف خوشيون تقسيم ٿينديون رهنديون پر ٻنهي خاندانن جي ڀائين جي سماجي طور تي ذهني هم آهنگي پڻ قائم رهي سگهندي ۽ هڪٻئي کي پيش ايندڙ مشڪل حالتن جو پڻ گڏجي مقابلو ڪري سگهيو. دنيا جي ڪيترن ئي ملڪن ۾ متوقع مسئلن ۽ مشڪلاتن کان بچڻ لاءِ گهوت ۽ ڪنوار جو طبي معائنو لازمي قرار ڏنو ويو آهي جيئن خانداني شادين سبب پيدا ٿيندڙ ٻارن ۾ ذهني ۽ جسماني بيمارين جو وقت سر پتو لڳائي سگهجي. شادي جهڙي مضبوط ۽ مقدس رشتي کي سمورين ذميوارين سان گڏ ۽ سنجيدگيءَ توڙي سوچ وڃڻ سان قائم ڪجي ڇو ته هن رشتي سان لاڳاپيل ٻيا انيڪ رشتا ۽ ايندڙ نسلن جون زندگيون جڙيل هونديون آهن.

شادي جي پاڪيزه بندڙ ۾ بڌجي ويڃڻ کانپوءِ جوڙي يعني (زال ۽ مڙس) کي پنهنجي جيون ساٿي جو احترام ڪرڻ ۽ هڪٻئي جي خوشين جو خيال رکڻ سماجي ۽ مذهبي فرض بڻجي وڃي ٿو. ٻنهي چئن تي اها ذميواري عائد ٿئي ٿي ته اهي هڪٻئي جي حالتن کي سمجهي گڏ زندگي گذارين. ٻنهي وچ ۾ دوستائو ماحول سندن ازدواجي زندگيءَ ۾ انيڪ خوشيون پيدا ڪري ٿو جنهن سان سندس گهر ۾ پڻ خوشحالي پيدا ٿئي ٿي، ڇو ته خوشگوار گهراڻو اهو هوندو آهي جتي زال ۽ مڙس هڪٻئي جون خوشيون قائم رکي سگهن. شاديءَ ڪرڻ کان پهرين والدين کي گهرجي ته اهي پنهنجي اولاد جي رضامندي ضرور معلوم ڪن. ائين نه ڪرڻ سان اولاد جي حقن جي سڀ کان وڌيڪ لتاڙ ٿيندي آهي. پاڪستان جي قانون ۽ مذهبي تعليم جي مطابق شادي لاءِ چوڪريءَ يعني عورت ۽ چوڪري يعني مرد ٻنهي فردن جي غير جانبداران رضامندي ضروري آهي. پنهنجي همسفر جي چونڊ ڪرڻ لاءِ هر عاقل ۽ بالغ مرد توڙي عورت ٻنهي جو بنيادي حق آهي. انساني بين الاقوامي حقن مطابق هر انسان کي پنهنجي مرضيءَ سان شادي ڪرڻ جو اختيار مليل آهي.

مڙس جا حق	زال جا حق
❖ عزت ۽ احترام ڪرڻ	❖ زال جي عزت ۽ احترام ڪرڻ
❖ مڙس جي وقار کي قائم رکڻ	❖ زال جي وقار کي قائم رکڻ
❖ پرورش / خدمت ڪرڻ	❖ سماجي برابري ڏيڻ
❖ ڏکڻي وقت ۾ سندس ساٿ ڏيڻ	❖ پسند يا ناپسند جو خيال رکڻ
❖ فرمانبرداري ڪرڻ	❖ تعليم ڏيارڻ
❖ جنسي حق ادا ڪرڻ	❖ جنسي حق ادا ڪرڻ / توليدي صحت
❖ توليدي صحت جو حق	❖ گهريلو ضرورتن جو وقت تي پورا ٿو ڪرڻ
	❖ والدين سان ميل ميلاپ ڪرائڻ

نڪاح نامون:

نڪاح عربي ٻولي جو لفظ آهي جنهن جي معنيٰ آهي ملائق يا جوڙڻ. نڪاح ڪرڻ کان پوءِ زال ۽ مڙس ۾ هڪ مضبوط رشتو جڙي ويندو آهي، جنهن جي بنياد تي اهي هڪٻئي جا شريڪ بڻجي ويندا آهن. نڪاح نامي ۾ لکيل سمورين شرطن کي زال ۽ مڙس گڏيل رضامندي سان جڏهن چاهين تبديل يا شرطن ۾ اضافو ڪري سگهن ٿا. قانون مطابق زال جي خرچن جي ذميواري مڙس تي عائد ٿئي ٿي جيڪو زال جو حق آهي. هڪ کان وڌيڪ شاديون ڪرڻ لاءِ مرد کي پهرئين زال يا زالن کان تحريري اجازت وٺڻ ضروري آهي بي صورت ۾ ان کي پنهنجي موجوده زالن جو سڄو حق مهر ادا ڪرڻو پوندو. خلاف ورزي جي صورت ۾ هڪ سال قيد ۽ پنج هزار روپيا ڏنڊ به لڳي سگهي ٿو.

صورت ۾ ان کي پنهنجي موجوده زالن جو سڄو حق مهر ادا ڪرڻو پوندو. خلاف ورزي جي صورت ۾ هڪ سال قيد ۽ پنج هزار روپيا ڏنڊ به لڳي سگهي ٿو.

ننڍي عمر جي شادي:

ننڍي عمر جي شاديءَ مان مراد اها شادي جنهن ۾ گهٽ ۽ ڪنوار ٻنهي جي عمر 18 سالن کان گهٽ هجي. اهڙي شادي کي اسين بالڪيٽ جي شادي پڻ چوندا آهيون. اڪثر ڪري ننڍي عمر جي شاديءَ معاشري جي بربادي طور ثابت ٿيندي رهي آهي. بالڪيٽ جي شادي صرف سماجي طور تي ريتون ۽ رسمون نپاڻڻ لاءِ ڪئي ويندي آهي، جڏهن ته گهٽ ۽ ڪنوار کي شادي جهڙي رشتي کي نپاڻڻ بابت ڪا به ڄاڻ نه هوندي آهي. رانديون ڪرڻ جيڏي ننڍي عمر ۾ ٻارڙن کي پرڻائي معصوم ۽ نابالغ ٻارڙن جي زندگين کي اوڙاهه ۾ وڌو ويندو آهي جنهن جا سماجي طور تي معاشري تي تمام خراب اثر پون ٿا. اهڙي شادي قانوني ڏوهه قرار ڏني وئي آهي.

سماجي طور تي معاشري تي تمام خراب اثر پون ٿا. اهڙي شادي قانوني ڏوهه قرار ڏني وئي آهي.

ننڍي عمر جي شادي جا نقصان	ننڍي عمر جي شادي جا ڪارڻ
❖ ٻارن جي تعليم جو خاتمو	❖ وڏو سنو
❖ موذي مرضن ۾ مبتلا ٿي وڃڻ	❖ سنگ چٽي
❖ ٻار جو نارمل پيدا نه ٿيڻ	❖ پئسن تي وڪرو
❖ ٻار ۽ ماءُ جي موت جا خدشا وڌي وڃڻ	❖ ذاتي ۽ سماجي مفاد
❖ آپريشن جي ذريعي ٻارن جو پيدا ٿيڻ	❖ لاشعوري
❖ ذهني طور تي دٻاءُ ۾ پئجي وڃڻ	❖ غربت
❖ سماجي سرگرميون ختم ٿي وڃڻ	❖ عزت جو خوف
❖ مالي نقصان ٿيڻ	❖ ثقافتي رواج
❖ گهر ۾ جهيڙا پيدا ٿيڻ	❖ ذاتي تسڪين
❖ روزگار جو نہ ملڻ	

شاديءَ بابت حق ۽ انهن جي وضاحت ڪرڻ:

سرگرمي: صورتحال.... اوهان کي هڪ نياڻي آهي. جيڪا هڪ ڏينهن توهان جي سامهون توهان لاءِ ماني کڻي اچي ٿي. ان کي ڏسي ڪري توهان کي اڃانڪ اهو احساس ٿئي ٿو ته نياڻي هاڻي شاديءَ جي لائق ٿي وئي آهي. (2 منٽن لاءِ شرڪت ڪندڙ اڪيون بند ڪري صورتحال تي سوچين)

ورڪ شيٽ:

عمر	تعليم	سڀ کان پهريون ڪم ڪهڙو ڪندا	رشتو پنهنجن ۾ ڪندو يا غيرن ۾	نياڻي کي آگاه ڪندو يا نه! جي ها ته ڪڏهن؟

ننڍپڻ جي شاديءَ بابت شرڪت ڪندڙن جي رجحان کي ۽ معاشرتي سوچ کي سمجهڻ لاءِ هن چارٽ جي مدد ضروري آهي. جنهن لاءِ هيٺ ڏنل سوالن جا جواب ڏيو.

- ▶ شاديءَ وقت نياڻيءَ جي عمر ڪيتري آهي؟
- ▶ چوڪريءَ ڪيتري تعليم حاصل ڪئي آهي؟
- ▶ سندس شاديءَ جو ارادو ڪرڻ وقت سڀ کان پهريون ڪم ڪهڙو ڪندا؟
- ▶ نياڻيءَ جي شادي پنهنجن ۾ ڪندا يا غيرن ۾؟
- ▶ ڇا توهان پنهنجي نياڻيءَ کي سندس شادي کان آگاه ڪندو يا نه! جيڪڏهن ها ته ڪڏهن؟
- ▶ توهان جي شاديءَ وقت توهان جي پنهنجي عمر ڇا هئي؟ ۽ توهان کي ان جي باري ۾ ڪڏهن ٻڌايو ويو هو؟ توهان جي شاديءَ بابت ڪيل فيصلن متعلق توهان جا احساسات ڇا هئا.
- ▶ نياڻي جي شاديءَ متعلق ڪيل فيصلن بابت توهان جي ڌيءَ جا احساسات ڪهڙا ٿي سگهن ٿا؟

سڄي دنيا ۾ امن ۽ انساني ترقيءَ لاءِ ڪم ڪندڙ سرگرم بين الاقوامي سماجي ادارا ۽ تنظيمون دنيا جي سمورين رياستن تي زور وجهنديون آهن ته سڀني ماڻهن جي بنيادي حقن جي تحفظ ۽ تڪميل کي يقيني بڻائي سگهجي. حڪومت پاڪستان به واضع ڪيل سمورن معاهدن تي عمل درآمد کي يقيني بڻائڻ جي پابند آهي. اهو ئي ڪارڻ آهي ته پاڪستان جو آئين ۽ قانون بالڪيٽ جي شادي، زبردستيءَ جي شادي، وڏو سٽو ڪرڻ، قرض يا پئسن تي نياڻي پرڻائي ڏيڻ يا ڏنڊ ۾ نياڻي نڪاح ۾ ڏيڻ کي قانوني ڏوه قرار ڏنو آهي. ان ڏس ۾ مذهبي ۽ اخلاقي تعليم به ان ڳالهه جي نشاندهي ڪري ٿي ته والدين لاءِ لازم آهي ته اهي پنهنجي اولاد لاءِ ٿيندڙ سمورن فيصلن ۾ کين وقت تي آگاه ڪن. انهن جي آزادانه رضامندي معلوم ڪن ۽ انهن جي راءِ ۽ پسند توڙي نا پسند جو احترام ڪن. ياد رهي ته جڏهن به ڪنهن جي زندگيءَ جي اهم فيصلن ۾ شامل ٿيڻ جو حق ان کان ڪسيو ويندو آهي ته اهڙن ماڻهن ۾ پنهنجي وجود جي اهميت جو احساس گهٽجي ويندو آهي. بلڪ نه هئڻ جي برابر ٿي ويندو آهي. استحصال جو شڪار اهڙن فردن جي زندگيءَ ۾ درپيش ڏکين مرحلن ۾ پنهنجي لاءِ ڪو فيصلو وٺڻ جو نه ته احساس هوندو آهي ۽ نه ئي وري اهليت هوندي آهي. تنهن لاءِ اسان جو فرض آهي ته پنهنجي اولاد متعلق ٿيندڙ فيصلن ۾ انهن کي شامل ڪرڻ جهڙو مثبت رويو اپنائون ته جيئن هو خوش ۽ پر اعتماد زندگي گذاري سگهن.

ننڍي عمر جي شادي لاءِ قانوني سزا:

ننڍي عمر جي شادي ۽ عورتن تي ڪنهن به قسم جي تشدد جي روڪڻ وارا پاس ڪيل قانون:

▶ 1929ع وارو قانون:

Anti-women Practices (Criminal Law Amendment) Bill, 2011 تحت ڪنهن به عورت کي زبردستي شاديءَ لاءِ مجبور ڪرڻ تي 10 سال قيد ۽ 5 سال ڏنڊ يا ٻئي سزائون لڳي سگهن ٿيون.

▶ 11 جون 2014 وارو قانون:

Sindh Child marriage restraint act 2014 تحت چوڪري يا چوڪريءَ جي گهٽ ۾ گهٽ عمر 18 سال مقرر ٿيل آهي. ننڍي عمر ۾ شادي ڪرائڻ کي بالڪڻ جي شادي سڏيو وڃي ٿو. اهڙي شادي ڪرائيندڙن ۾ شامل والدين، سار سنڀال رکندڙ، شاديءَ ۾ شرڪت ڪري ان کي تسليم ڪندڙ ۽ ان کي صحيح قرار ڏيندڙ توڙي نڪاح پڙهندڙ مذهبي اڳواڻن (مولوين، پنڊتن، مهاراجن) خلاف قانوني ڪارروائي ٿي سگهي ٿي ۽ مٿن ساڳي سزا لڳو ٿي سگهي ٿي. ان ڪري ضروري آهي ته شادي ڪندڙ جوڙي جي عمر گهٽ ۾ گهٽ 18 سال هجي ۽ نڪاح نامو جيڪو چوڪري ۽ چوڪريءَ جي وچ ۾ هڪ معاهدو آهي، پڙهڻ وقت پڻ ان ڳالهه جو خيال رکڻ گهرجي ته شاديءَ کان پهرئين نڪاح نامي کي هڪ دفعو مڪمل طور پڙهي ۽ سمجهڻ گهرجي. جيڪڏهن ضرورت محسوس ٿئي ته ڪنهن وڪيل کان رهنمائي پڻ وٺڻ گهرجي. نڪاح نامي ۾ لکيل سمورين شرطن کي پورو ڪرڻ سان چوڪريءَ ۽ چوڪري جي حقن جي ضمانت آهي. چوڪريءَ کان طلاق جو حق اسان وٽ اڪثر ڪري بهتر عمل نٿو سمجهيو وڃي ۽ اهڙو شرط چوڪريءَ کان پيڇڻ کان بغير کائيو ويندو آهي جڏهن ته اهڙو حق ان کي پنهنجي مذهب ۽ قانون ڏنو آهي.

▶ 2016ع لاءِ قانون (هندو ميرج ايڪٽ):

Hindu child marriage Bill, 2016 تحت شادي ڪندڙ جوڙي جي عمر گهٽ ۾ گهٽ 18 سال هجي ۽ پنهنجو راضي ظاهر ڪري سگهن. شاديءَ وقت گهٽ ۾ گهٽ ٻه شاهد قبوليت جي رجسٽريشن ۾ هجن. هن بل تحت هر شادي قابل قبول هوندي ۽ شاديءَ جي 45 ڏينهن اندر متعلق يونين ڪائونسل ۾ رجسٽريشن ضرور ڪرائڻ گهرجي.

ياد رکڻو:

- ▶ جيڪي والدين پنهنجي اولاد جي ننڍي عمر ۾ شادي ڪرائيندا انهن کي ٽن سالن کان ڏهن سالن تائين سزا ۽ پنج لک روپيا ڏنڊ ادا ڪرڻو پوندو ۽ انهيءَ شادي کي پڻ ختم ڪيو ويندو.
- ▶ ننڍي عمر جي ٻارڙن جو نڪاح پڙهندڙ / شادي ڪرائيندڙ مذهبي اڳواڻ پڻ هڪ کان ٽن سالن تائين سزا جو مستحق هوندو يا کين ٻئي سزائون ڏنيون وينديون.
- ▶ ننڍي عمر جي ٻارڙن جي شادي ڪرائڻ ۾ ملوث گهوت ۽ ڪنوار جي رشتيدارين کي پڻ هڪ مهينو سزا ۽ هڪ هزار روپيا ڏنڊ ادا ڪرڻو پوندو.
- ▶ ننڍي عمر جي شادي / زبردستي شادي قانوني ڏوهه آهي ٻنهي صورتن ۾ سزا ٿي سگهي ٿي.

معاشري ۾ شاديءَ متعلق رسم ۽ رواج جو حقن ۽ قانون جي پيٽ ۾ جائزو وٺڻ:

سوال: ڇا توهان کي خبر آهي ته پاڪستان جي قانون يا سنڌ صوبي جي قانون مطابق چوڪري ۽ چوڪريءَ جي شادي جي لاءِ ڪهڙي عمر مقرر ڪيل آهي؟

سوال: ڇا پاڪستان جي قانون ۽ مذهبي تعليمات مطابق شاديءَ لاءِ چوڪريءَ/عورت ۽ چوڪري/مرد ٻنهي جي غير مشروط رضامندي ضروري آهي؟

سوال: ڇا قانون ۽ مذهب مطابق مرد ۽ عورت ٻنهي کي پنهنجي مرضيءَ سان زندگيءَ جو ساٿي چونڊڻ جو حق آهي؟

معاشري ۾ شاديءَ متعلق رسم رواج جو جائزو وٺڻ:

ڪهاڻي:

اڪبر جي زال اميد سان هئي. اڪبر جو پيءُ ۽ ڀاڻيءَ ان سان ملڻ آيا ته چيائون ته ”جيڪڏهن ڌيءُ ڄمي ٿي ته ان جو رشتو سندن پٽ شهباز لاءِ ڏيڻ جو واعدو ڪن“ جيئن ته انهن جو گهرواريون به پاڻ ۾ سڳيون پيرون هيون ان لاءِ اڪبر ۽ ان جي گهرواريءَ ان رشتي کي خوشيءَ سان قبول ڪيو، چوٽه ائين ڪرڻ سان خاندان پاڻ ۾ جڙيل رهندو. نيٺ ڄمندڙ ٻارڙيءَ جي مڱڻي ننڍڙي ٻار شهباز سان ڪئي وڃي ٿي. سلمي اڃان ستين ڪلاس جو امتحان ڏئي فارغ مس ٿي هئي ته اڪرم ۽ ان جي گهرواريءَ جي زور ڀرڻ تي ٻارڙن جي پاڻ ۾ شادي ڪرائي وئي. شادي وقت سلم جي عمر 14 سال هئي. سلم شاديءَ جي شروعاتي ڏينهن ۾ حامله ٿي وئي ۽ حمل جي پهرئين مهيني کان هوءَ بيمار رهڻ لڳي. سلم حمل وارو وقت تمام گهڻين تڪليفن ۾ گذاريو. معائني ڪرائڻ تي ڊاڪٽر ٻڌايو ته سلم جي جسم جي اڃان ايتري نشونما نه ٿي هئي جو ان جو جسم حمل ۽ زچڪيءَ جي عمل مان گذرڻ جي لاءِ تيار هجي ها. جڏهن ته ٻار جي پوزيشن پڻ صحيح نه آهي تنهن ڪري سندس آپريشن ڪرڻو پوندو. زچڪيءَ تمام مشڪل هئي. تنهن ڪري آپريشن دوران سلم مرندي مرندي بچي. ڊاڪٽر ٻڌايو ته هاڻي هوءَ ڪڏهن ماءُ بڻجي نه سگهندي. نومولده ٻار به تمام گهڻو ڪمزور هيو ۽ ان جو سڙڻ ان جي جسم کان الاهي وڏو هيو. ڊاڪٽر ٻڌايو ته ٻار ڪمزور آهي ۽ ان کي پنهنجي هٿن ۽ پيرن تي ڪنٽرول ناهي.

سوال: سلم جي اها حالت ڇو ٿي؟

ڪهاڻي تي تبصرو:

ڇا سلم پنهنجو خيال نه رکيو! سلم پنهنجو خيال ڇو نه رکيو! ڇا سلم جي عمر گهٽ هئي! سلم جي شادي ايتري گهٽ عمر ۾ ڇو ڪئي وئي! سلم جي شادي بالڪين ۾ ئي سندس سئوٽ سان ڇو ڪئي وئي! ائين ڇو ٿيو؟

[هي اهي سوال آهن جن جي مدد سان اسان لاءِ حقيقت کي سمجهڻ ۾ آساني ٿيندي. ها اهو ان ڪري ٿيو جو اسان جي سماج ۾ ننڍي عمر جي شادي، بي جوڙ شادي، خاندان ۾ شادي ڪرڻ ۽ چوڪريءَ ۽ چوڪريءَ لائق نه هئڻ جهڙيون رسمون ۽ ڪارڻ شامل آهن]

سلم جي ڪهاڻي اسان جي معاشري ۾ ڪيترين ئي رسمن ۽ رواجن جي نشاندهي ڪري ٿي، جيڪي بنيادي انساني حقن جي خلاف ورزيءَ ڪرڻ سان گڏوگڏ لاڳاپيل فردن جي جان لاءِ هاجيڪار پڻ آهي. ننڍپڻ جي شادي صرف قانون جي خلاف ورزي ئي ناهي بلڪه اها چوڪريءَ جي جسماني، جذباتي ۽ ذهني صحت لاءِ پڻ گهڻو خطرناڪ آهي، جنهن سان پنهنجي زندگيءَ جي فيصلي جو حق، جيون ساٿي جي انتخاب ۽ پنهنجي جسم تي اختيار هئڻ جهڙن سمورن حقن جي خلاف ورزي پڻ ٿئي ٿي. ان کان علاوه ٻار کي تعليم حاصل ڪرڻ ۽ بالڪين

پر ڪيڏڻ جهڙن حقن کان به محروم رکيو وڃي ٿو. خاندان ۾ شاديون جيتوڻيڪ سڌي طرح ڪنهن قانون جي خلاف ورزي نه سمجهيون وينديون آهن پر ايندڙ نسل جي صحت لاءِ تمام گهڻيون نقصانڪار ثابت ٿي سگهن ٿيون، ان سان پيدا ٿيندڙ ٻار خطرناڪ بيمارين ۽ معذورين (جسماني ۽ ذهني) سان پيدا ٿي سگهن ٿا. شادي صرف ٻه انسانن جي زندگيءَ جو معاملو نه آهي پر ان سان گڏ جڙندڙ ٻه خاندانن ۽ ايندڙ نسل جو بنياد پڻ ان منحصر آهي. تنهن ڪري ان رشتي کي وڏي سوچ ۽ ويچار سان هر هڪ جي حقن جي تڪميل کي يقيني بڻائيندي طئي ڪيو وڃي ۽ فيصلو ورتو وڃي ته زندگي صحتمند، اطمينان جوڳي ۽ خوشحال ٿي سگهي ٿي.

شادين جا روايتي قسم:

[هونئن ته پاڪستان ۾ اڪثر شاديون ان مخصوص سوچ پٿاندر ٿينديون آهن ته جيئن ٻه ماڻهو مرد ۽ عورت ملي هڪ نئين خاندان جو بنياد رکن، پر ان کان علاوه اسان وٽ شادين ڪرائڻ جا ٻيا به ڪيترائي سبب آهن. ڪجهه اهڙن قبائلي علائقن ۾ شادين پويان اهڙيون رسمون هونديون آهن. جيڪي مخصوص علائقائي رسم ۽ رواج توڙي طريقيڪار سان لاڳاپيل آهن، جيڪي نه صرف نوجوانن جي حقن جي لتاڙ آهي پر قانوني ۽ مذهبي قدم جي پڻ لتاڙ آهي]

سنواره/ وني يا سڱ چٽي:

گهڻي ڀاڱي خيبرپختونخوا ۾ هي رسم عام آهي ۽ سنڌ جي پڻ ڪجهه علائقن ۾ موجود آهي. هن رسم مطابق ٻن ڌرين ۾ جهيڙي سبب ٿيندڙ خون جي عيوض نياڻيون سڱ چٽي طور ڏئي جهيڙي کي تاريو ويندو آهي. هي عمل بنيادي انساني حقن جي خلاف ورزي کان علاوه پاڪستان پينل ڪوڊ (PPC) جي دفعو 310-A(Section) تحت عوتن کي ”صلح“ جي طور استعمال ڪرڻ ناقابل ضمانت ڏوهه آهي. جنهن جي سزا ٽن سالن کان پنجن سالن تائين قيد ۽ 5 لک روپيا ڏنڊ آهي.

ولور يا پئسن جي عيوض ڏيڻ:

ولور جي رسم بلوچستان، خيبرپختونخواه ۽ سنڌ ۾ رهندڙ ڪجهه ذاتين ۾ موجود آهي. هن رسم مطابق چوڪريءَ جا والدين ان کي پئسن ۾ وڪرو ڪن ٿا ۽ اهو سمجهن ٿا ته ان سان چوڪريءَ جي ساهرن ۾ عزت ۽ وقار ۾ اضافو ٿئي ٿو.

وٽوستو:

وٽي سٽي (ادلي بدلي) جي شاديءَ جي هي رسم پنجاب ۽ سنڌ ۾ عام آهي. ان رسم ۾ هڪ گهر جي پيٽ پاءُ جي شادي ٻئي خاندان جي پيٽ ۽ پاءُ سان ڪئي وڃي ٿي. هن قسم جي شادي ٻنهي چوڪرين جي تحفظ جي ضمانت سمجهيو وڃي ٿو پر حقيقت ۾ هن قسم جي شاديءَ ۾ چئني ماڻهن جي زندگي تباه ٿيو وڃي.

قرآن پاڪ سان شادي:

هن قسم جي رسم سنڌ ۾ اڪثر موجود آهي. جنهن جي ذريعي ڪجهه دولتمند ماڻهو جائيداد جي حصو ڏيڻ کان بچڻ ۽ پنهنجي قبضي ۾ رکڻ لاءِ پنهنجي پيٽن جي شادي قرآن پاڪ سان ڪري ڇڏيندا آهن. جنهن سان سندن زندگيءَ جي سڀني خوشين جا دروازا هميشه لاءِ بند ٿي وڃن ٿا. ان شادي کي حق بخشاڻڻ پڻ چئجي ٿو.

خوشگوار ازدواجي زندگي گذارڻ جا پنج قدر

زال ۽ مڙس زندگيءَ جي هر قدم ۽ فيصلي ۾ برابر جا حقدار آهن	1. برابري (Equality)
هڪٻئي جي عزت نفس ۽ وقار جو خيال رکڻ	2. وقار (Dignity)
پنهنجي ساٿي جو احترام ڪرڻ ۽ ٻين کان ان جي احترام کي يقيني بڻائڻ	3. احترام (Respect)
خوشگوار ازدواجي زندگيءَ جي ضمانت	
همسفر منتخب ڪرڻ جو حق هجي	4. انتخاب (Choice)
زال ۽ مڙس هڪٻئي جا ساٿي هوندا آهن پر ٻئي ذاتي طور الڳ شخصيتون	5. الڳ الڳ انداز (Diversity)
پڻ آهن ۽ تنهنڪري انهن کي الڳ راءِ رکڻ، انتخاب ڪرڻ ۽ الڳ انداز رکڻ ٿا.	

پورو ٿيو